

Että toiminta pysyisi järkevänä

Ohjaajien näkemyksiä kuntouttavan työtoiminnan sisällöstä

HAMK
HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Vismäen kampus,
Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

Kevät 2018

Simo Jalasto

Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen
Visamäen kampus

Tekijä	Simo Jalasto	Vuosi 2018
Työn nimi	Ohjaajien näkemyksiä kuntouttavan työtoiminnan sisällöstä	

TIIVISTELMÄ

Tämän työn toimeksiantaja on Samaria rf. Hämeenlinna. Työssä selvitetään ohjaajien ajatuksia kuntouttavan työtoiminnan sisällöstä.

Kuntouttavassa työtoiminnassa on mukana pitkäaikaistyöttömiä, jotka tulevat toimintaan sosiaalitoimen lähettäminä, toki yhteisellä sopimuksella. Samarialla kuntouttavassa työtoiminnassa on mukana kaikenikäisiä sekä naisia että miehiä. Yhteinen piirre heille on pitkäaikaistyöttömyys, lisäksi useilla on päihdetausta.

Laadullisessa tutkimuksessa selvitettiin ohjaajia haastatteleamalla työtoiminnan sisältöä. Haastatteluihin osallistuivat kaikki Samarian Hämeenlinnan ohjaajat. Haastatteluista tehtiin kategoria-analyysi.

Tutkimuksessa paljastui, että tärkein tekijä kuntouttavassa työtoiminnassa on arkirytmien löytyminen ja sen säilyttäminen. Tähän säännöllinen käynti kuntouttavassa työtoiminnassa antaakin hyviä eväitä.

Ryhmään kuulumista pidettiin tärkeänä samoin kokemusta oikeasti työssä käymisestä. Mahdollisuus vaikuttaa omaan tekemiseensä oli yksi merkittävä tekijä. Hyvä ja kiireetön ilmapiiri koettiin tärkeäksi, samoin mahdollisuus henkilökohtaisiin keskusteluihin.

Tämän tutkimuksen perusteella kuntouttavalla työtoiminnalla on paikkansa ja se tarjoaa monia mahdollisuuksia välttää suurempia ongelmia.

Avainsanat Kuntouttava työtoiminta, pitkäaikaistyötön, elämänhallinta, ryhmätyö, yhdessä tekeminen.

Sivut 32 sivua

Development and management of social and health care
Visamäen kampus

Author	Simo Jalasto	Year 2018
Subject	Supervisors' views on the content of rehabilitative work	

ABSTRACT

Client of this work is Samaria rf. Hämeenlinna. This work is meant to examine counselors ideas about content of rehabilitative working activities.

Rehabilitative working activities is for long-term unemployed, who comes to activities sent by social administration, with common deal. At Samarias rehabilitative working activities theres men and women of all ages. Common feature for them is long-term unemployment. Many of them has substance abuse background.

In the qualitative research was examining the contests of rehabilitative working activities by interviewing counselors. All counselors of Samaria Hämeenlinna were interveewed. A category analysis was conducted based on the interviews.

Research revealed, that most important factor in rehabilitative working activities is finding and keeping daily rhythm. Attending rehabilitative working activities regularly supports this well.

Important things are also belonging to group and experience of attending actual work. Possibility to influence own actions is one major factor. Well and leisured atmosphere and possibility to personal conversations was also important.

Based on this research rehabilitative working activities has earned its place and it offers many oppportunities to avoid bigger issues.

Keywords Reactive work, long-term work, life management, teamwork, work together.

Pages 32 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Kuntouttavan työtoiminnan asiakaskunta	2
2.2	Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden ongelmat	2
2.3	Työn tavoitteet	3
3	KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA.....	3
3.1	Aktivointisuunnitelma	4
3.2	Taloudellinen toimeentulo	5
3.3	Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteet.....	5
3.4	Kuuluminen ryhmään	5
3.5	Työtoiminta Samarialla	6
4	SAMARIA RF HÄMEENLINNA	7
4.1	Työtoiminnan muodot Samaria Hämeenlinnassa	8
4.2	Samarian arvopohja	9
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	10
5.1	Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden näkemyksiä hyvinvoinnista	10
5.2	Asiakkaalla langat omissa käsissään läpi kuntouttavan työtoiminnan	11
5.3	Tulevaisuus ja toivo	12
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	13
6.1	Tutkimuskysymys	13
6.2	Aineiston hankinta ja esittely	14
6.3	Analyysimetodi.....	15
6.4	Analyysin toteutus.....	16
6.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	17
7	TUTKIMUSTULOKSET	17
7.1	Arkielämä: arkirytmien löytyminen on se ykkönen	18
7.2	Ryhmä: johonkin ryhmään kuulumista	19
7.3	Sisältö: kokevat olevansa oikeasti töissä	20
7.4	Vaikuttaminen: pitää antaa vähän säätää	21
7.5	Ilmapiiri: olisi helppo tulla ja olla	22
7.6	Tuki: mahdollisuuksia keskusteluihin.....	22
7.7	Aina on jotain parannettavaa.....	23
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	24
8.1	Ihmisen arki	24
8.2	Ryhmään kuuluminen	25
8.3	Päivien sisältö	25

8.4	Vaikuttamisen mahdollisuus	26
8.5	Ilmapiiri.....	26
8.6	Henkilökohtainen tuki	26
8.7	Mitä voisi tehdä paremmin	27
8.8	Yhteenveto	27
9	POHDINTA.....	27
9.1	Yhteenveto	29
9.2	Kehitys- ja jatkotutkimus ajatuksia	30
	LÄHTEET.....	31

1 JOHDANTO

Työn tilaaja on Samaria rf. Hämeenlinna, jonka toiminnasta kuntouttava työtoiminta muodostaa tärkeän osan. Kuntouttava työtoiminta on monenlaisen huomion keskipisteenä, jopa sen lakkauttamista on vaadittu. Kuntouttavan työtoiminnan tulevaisuuden kannalta on välttämätöntä, että pyritään ennakoimaan tulevaisuuden tuomat muutokset. Usein toimintaan osallistuvat henkilöt ovat itse voimattomia puhumaan puolestaan.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kuntouttavan työtoiminnan tulevaisuutta, millaisia tarpeita kuntoutujilla on ja kuinka ohjaajat näkevät tulevaisuuden. Pohdintaosassa tarkastelen, kuinka tulevaisuuden työtoiminta vastaa asiakkaiden tarpeisiin, tai onko niillä yleensä mitään yhteistä.

Kuntouttava työtoiminta, niin kuin mikä tahansa työ, on tekijälleen merkityksellistä, jollain tavalla. Kyseessä on toisen ihmisen elämä ja sen sisältö. On moraalitonta suhtautua kevyesti siihen mikä on toiselle tärkeää. Emme me kukaan halua, että se mistä meidän päivämme täyttyvät olisi toiselle vain välttämätön paha. Haluankin myös tässä työssäni suhtautua vakavasti ja kunnioituksella kuntouttavaan työtoimintaan, enkä halua, että se on sellainen vasemman käden juttu.

Monet ihmiset menevät kuntouttavaan työtoimintaan määrättyinä, pakotettuna tai ainakin vähän painostettuna. Joskus muut tietävät paremmin mikä on ihmiselle hyväksi, kuin hän itse. Usein näin ei kuitenkaan ole. Samaria rf. Hämeenlinna on toimijana ilmoittanut yhteistyökumppaneilleen, että kuntouttavaan työtoimintaan saa tulla vain omasta halusta. Tulijoita on riittänyt. Ihmiset tietävät tarpeensa ja sen mikä heille on hyväksi. Kuulkaamme heitä.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistujat muodostavat monessakin mielessä hyvin kirjavan joukon. Mukana on eri alojen ammattilaisia ja myös niitä, jotka eivät ole koskaan saaneet ensimmäistä työ- tai opiskelupaikkaa. Jotenkin asiat vain ovat menneet väärin ja kuntouttavasta työtoiminnasta haetaan vauhtia ja puhtia elämään.

Onko kuntouttava työtoiminta tulevaisuudessa samanlaista kuin se nykyisin on. Tämä on vaikea kysymys, mutta samalla kiehtovan mielenkiintoinen. Kuntouttavan työtoiminnan monipuolinen asiakaskunta ja heidän hyvinkin erilaiset elämäntilanteensa antavat toiminnalle monenlaisia vaateita.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Kukaan ei saisi jäädä ulkopuoliseksi omasta elämästään. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää kuinka voimme vastata niihin moniin haasteisiin, joita ihmisten putoaminen tavalla tai toisella marginaaliin aiheuttaa.

2.1 Kuntouttavan työtoiminnan asiakaskunta

Asiakkaat jaetaan periaatteessa kahteen eri ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ne, joiden tähtäin on selkeästi yleisille työmarkkinoille palaamisessa. Tällöin työtoiminnan tulee painotetusti tukea työssä tarvittavien valmiuksien parantamista ja toisaalta keskittyä työllisyyden esteiden poistamiseen. (Hämeenlinna 2016.) Mitkä nämä keinot ovat ja missä järjestyksessä niitä otetaan käyttöön, ovat avain kysymyksiä.

Toiseen ryhmään kuuluu ihmiset, joiden tähtäin ei ainakaan tällä hetkellä ole työelämään paluussa. Heidän kohdallaan toiminta keskittyy elämän laadun ja elämän hallinnan kysymyksiin. (Hämeenlinna 2016.)

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien tilanne tulee selvittää perusteellisesti ja tämä tulee toistaa riittävän usein kuntoutuksen edetessä. Tällöin syntyvät ajatukset saadaan paremmin osaksi jokapäiväistä toimintaa.

Jako kahteen erilaiseen ryhmään ei suinkaan ole lopullinen eikä pitkän päälle sitova. Henkilö voi tilanteen ja kuntonsa muuttuessa siirtyä ryhmästä toiseen. Ajatuksena on, että ihminen, jonka kaikki resurssit menevät oman elämän hallitsemiseen ja itsestä huolehtimiseen, ei välttämättä jaksaa vielä miettiä työelämään siirtymistä ja siitä aiheutuvia monia asioita. Tällainen jako kahteen ryhmään on ilmeisesti tulossa myös lainsäädäntöön.

2.2 Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden ongelmat

Syyt jotka aiheuttavat ihmisen joutumisen elämässään huonoon tilanteeseen ovat moninaiset. Päihteiden käyttö on varmasti suurin tekijä. Päihteiden runsas käyttö aiheuttaa sitten usein muita ongelmia kuten työttömyyttä ja asunnottomuutta. Päihteiden käytön seurauksena henkilön ihmissuhteet saattavat vääristyä ja sosiaalinen verkosto muodostuu lähinnä

samassa tilanteessa olevista. Ongelmat ruokkivat toisiaan ja tilanteesta on vaikea päästä irti.

Usein, varsinkin nuoremmilla ihmisillä, päivärytmi helposti muuttuu yöllä valvomista ja päivällä nukkumista aiheuttavaksi. Tällainen rytmi, joka poikkeaa normaalista päivärytmistä vaikeuttaa suuresti elämistä normaalin yhteiskunnan ehdoilla.

2.3 Työn tavoitteet

Kehittämistehtävän tavoitteena oli selvittää kuntouttavan työtoiminnan sisältöä. Tutkimuksessa selvitettiin millaisista paloista kuntouttavan työtoiminnan päivä voisi rakentua.

3 KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

Asia, jonka tahdon tutkimuksessa selvittää on ohjaajien näkemys toiminnan sisällöstä.

Työtoiminnan sisältöä aion tarkastella asiakastyöntekijän tarpeita silmällä pitäen. Hänen täytyy olla keskiössä mietittäessä sisällön eri osatekijöitä. Kuinka nykyinen tarjonta palvelee asiakkaiden tarpeita ja kuinka se voisi palvella niitä vielä paremmin. Ohjaajan näkökulma on tärkeä, hänhän toiminnasta vastaa ja huolehtii kohderyhmän ohjaamisesta työtoiminnan osalta.

Tärkeää on myös ajatella työtoiminnan sisältöä toteuttamisen näkökulmasta. Työtoiminnan täytyy olla helposti järjestettävää ja siihen kuuluvan oheistoiminnan tulee tukea sovittuja tavoitteita.

Joskus kuulee sanottavan ja mietittävän, miten joku henkilö on elämässään vajonnut niin alas, että on joutunut kuntouttavaan työtoimintaan. Mielestäni tämä on ajatuksena ikävä. Näkisin kuntouttavan työtoiminnan ennemmin polkuna parempaan elämään. Ei olla alhaalla, vaan nousemassa ylös.

”Mitäs me, yheksän euron ukot” näin totesi eräs asiakastyöntekijä, kun kysyin häneltä, kuinka hän kokee työtoiminnan merkityksen. Vastaus on vähättelevä, mutta samalla todella oikeaan osuva. Usein työtoiminnassa oleviin suhtaudutaan vähätellen ja jopa kuin he olisivat uhreja.

Aika-ajoin tulee esiin erilaisia mielipiteitä kuntouttavasta työtoiminnasta. Sitä pidetään jopa riistona ja vähäväkisten ihmisten hyväksikäyttönä. Itse olen kuitenkin työssäni nähnyt ne monet mahdollisuudet, joita kuntouttava työtoiminta tarjoaa. On paljon ihmisiä, jotka sanovat, etteivät jaksaisi ilman työtoimintaa, elämänrytmi pettäisi ja elämän alamäki veisi mennessään.

Kuntouttava työtoiminta on kuitenkin laissa tarkoin säädeltyä toimintaa, jota järjestävät kunnat, jotka voivat hankkia sen seurakunnilta, yhdistyksiltä ja yhteisöiltä (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189.)

Kuntouttava työtoiminta on aina suunnitelmallista, tavoitteellista ja vaikuttavaa. Keskeistä toiminnassa on elämänhallintataitojen ja työelämävalmiuksien vahvistaminen. (Kuntoutussäätö, 2016).

Sosiaalityön käsikirja nostaa esille ajatuksen ihmisen käsityksestä itsestään, osana identiteettiä. Tämän mukaan ihminen omaksuu yleensä lähiympäristönsä arvot ja normit (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki, 2011, 136) Tämä on ajatus, jota on helppo jatkaa ylisukupolvisiin ongelmiin. Kuntouttava työtoiminta voi tarjota mahdollisuuden katkaista tällainen ”huonon mallin kierre”.

3.1 Aktivointisuunnitelma

Aktivointisuunnitelma on Stakesin työttömien aktivointia koskevan tutkimuksen mukaan työtoimintalain keskeisin interventio (Ala-Kauhaluoma, Keskitalo, Lindqvist & Parpo 2004, 125). Aktivointisuunnitelma on lakisääteinen ja näin ollen sen tekeminen on pakollista. Se tehdään yhdessä asiakkaan kanssa. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta, 2012/937) Kuntouttavaan työtoimintaan ohjaututaan aina aktivointisuunnitelman kautta (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2016). Aktivointi suunnitelman lisäksi tehdään yhdessä suunnitelma, jossa määritellään asiakkaan tavoitteet ja toiminta kuntouttavassa työtoiminnassa. Tämän tekemisestä kantaa vastuun lähettävä sosiaalityöntekijä.

3.2 Taloudellinen toimeentulo

Usein kuntouttavassa työtoiminnassa olevan käytettävissä olevat tulo muodostuvat työmarkkinatuesta ja toimeentulotuesta. Jos henkilö kieltäytyy ilman pätevää syytä kuntouttavasta työtoiminnasta, voidaan hänen toimeentulotukeaan alentaa kaksikymmentä prosenttia. (Laki toimeentulotuesta 2002/1294). Samoin hänelle voidaan määrätä karenssiaika työmarkkinatukeen.

3.3 Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa Karjalainen ja Karjalainen toteaa, että työelämään siirtymisen valmistelu oli ollut yleisin tavoite asiakastyöntekijöiden mukaan. Se oli tavoitteena jopa yli puolella kuntoutujista. Sisällön saaminen arkeen oli hieman yli joka kolmannella tavoitteena. Suunnilleen samalla osuudella oli tavoitteena päivärytmin saaminen hallintaan. Työkunnon arvioiminen oli tavoite myös noin joka kolmannella asiakkaista. Tukeminen päihitteettömyydessä oli tavoitteena noin joka viidennellä asiakkaalla. (Karjalainen & Karjalainen 2010.)

Hämeenlinna on ottanut käyttöön vuoden 2017 alusta mallin, jossa kuntouttavassa työtoiminnassa olevat ihmiset ryhmitellään kahteen eri kategoriaan. Ensinnäkin niihin, joiden tavoitteena on paluu takaisin työelämään ja kuntoutus tähtää tähän tarvittavien valmiuksien parantamiseen. Toisen ryhmän muodostavat ne, joiden kuntoutus tähtää elämän laadun parantamiseen tai ainakin säilyttämiseen. (Hämeenlinna 2016.)

Sirpa Tervo toteaa tutkimuksessaan nuorten työpajatoiminnan vaikutuksista, että ongelmaksi nousee helposti mielekkäiden työtehtävien vähyys. Kuntouttavassa työtoiminnassa olisi hyvä lisätä päiviä ja työaikaa tilanteen muuttuessa. On valitettavaa, jos eteenpäin meno jää kiinni tällaisista asioista, eikä voida edetä asiakkaan etu edellä. (Tervo, S. 2012, 44.)

3.4 Kuuluminen ryhmään

Pitkäaikaistyötön ajattelee olevansa toisten silmissä ikään kuin huonompaa ainesta. Hän kokee tai tuntee kokevansa toisten taholta olevansa luokittelun uhri. Hänen mielestään yleinen mielipide on häntä vastaan. (Välilmaa 2011.) Tällainen kokeminen voi olla esimerkiksi työnhakutilanteessa ratkaiseva tekijä.

Ihmiselle on tärkeää kuulua johonkin ryhmään. Ryhmäksi valikoituu usein sellainen, jossa on samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Tällöin on vaarana esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa järjestävissä paikoissa, että asiakkaat tuntevat vahvasti kuuluvansa juuri tähän ryhmään. Tällöin pahimmillaan tuetaan ihmisen syrjäytymistä yhteiskunnasta.

3.5 Työtoiminta Samarialla

Samarian Hämeenlinnan yksikössä on kuntouttavassa työtoiminnassa noin seitsemänkymmentä henkeä. Myös muissa Samarian toimipisteissä on runsaasti ihmisiä vastaavanlaisessa toiminnassa. Syyt siihen, että ihminen on päättänyt kuntouttavaan työtoimintaan, ovat hyvin monenlaisia.

Nykyisin puhutaan paljon sosiaalisesta kuntoutuksesta. Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt ymmärrettävästi hyötyvät hyvinkin erilaisesta toiminnasta, kuin ne joiden tähtäimessä on paluu yleisille työmarkkinoille.

Asiakkaiden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että heidän saamansa palvelu on sitä, mistä on sovittu. Jokainen asiakas on erilainen, tarpeineen ja tavoitteineen. Palveluntuottajan täytyy pystyä tarjoamaan kullekin juuri niitä elementtejä, joita hän tarvitsee ja jotka häntä hyödyttävät eniten tässä elämäntilanteessa. Tärkeää on myös se, kuinka asiakkaat kokevat olevansa tasa-arvoisia, vaikka heidän tavoitteensa saattavat poiketa toisistaan huomattavastikin.

Palvelua tarjoavan yhteisön ja sen työntekijöiden kannalta on hyvä, jos kaikelle kuntouttavalle työtoiminnalle olisi olemassa selkeä ohjeistus ja sisältömääritelmä. Näin toimien ihmiset, riippumatta työtehtävistä kuntouttavassa työtoiminnassa, saavat yhtäläiset mahdollisuudet ja myös kokevat tulevansa kohdelluiksi tasa-arvoisesti. Työntekijöiden on helpompi toimia, kun on selkeästi määritelty toiminnan sisältö ja tavoitteet.

Viimeisenä sidosryhmänä ovat työtoiminnasta palveluja hankkivat asiakkaat. Heillä on oikeus siihen, mitä he ovat ostamassa ja mistä he maksavat, oli se sitten ruohonleikkuu, linnunpönttö tai vaikka alihankintatyönä tehtävä nupinaulojen lajittelu. Jos ihminen tulee kahvioon virkistymään, kyllä hän toivoo, että kahvi on hyvää ja pulla tuoretta, eikä palveluksessaan saa olla ongelmia. Tällä annetaan myös työtoiminnasta hyvä kuva. Kuntouttavan työtoiminnan ihmiset eivät saa tuntea, että asiakkaita on vain säälistä.

Kuntouttava työtoiminta on monellakin tavoin murroksessa. Kiristynyt ta-
loudellinen tilanne, SOTE alueet ja maahanmuuttajat ovat kaikki seikkoja

jotka asettavat kuntouttavan työtoiminnan entistä tarkemman tarkastelun alaiseksi. Yksityisen sosiaalipalvelualan lisääntyvä kilpailutus edellyttää selkeitä ja helposti tuotteistettavia palveluita. Palvelun ostaja tulee jatkossa olemaan entistä kiinnostuneempi ostettavasta tuotteesta ja eri toimijoiden tuotteiden yhdistämisestä (Rantanen, 2016).

Nykyaikana ollaan yhä enenemässä määrin siirtymässä niin sanottuihin seinättömiin pajoihin, tämä osaltaan aiheuttaa varsin paljon vaatimuksia työtoiminnalle ja varsinkin sen ohjaamiselle.

4 SAMARIA RF HÄMEENLINNA

Samaria ry on yhdistys, joka toimii yhteiskunnassa ehkäisten päihdehaittoja, tukemalla nuorten toimintaa, puhumalla raittiudesta sekä auttamalla jo vaikeuksiin joutuneita ihmisiä ja heidän perheitään. Lisäksi Samaria ry järjestää ja ylläpitää päihdeongelmallisille sekä muista syistä syrjäytyneille tukiasuntoja, tukitoimintoja arkeen sekä hoito- ja kuntoutuskoteja. Samaria on saanut nimensä Luukkaan evankeliumissa olevasta Laupias samarialainen -kertomuksesta. (Samaria rf.2016.)

Vuonna 1974 perustettiin Hämeenlinnan Sininauha ry päihdeongelmaisten tueksi ja ääneksi. Myöhemmin toiminnan laajentuessa nimi muuttui Hämeen Sininauha ry:ksi. Vuoden 2016 alusta Hämeen Sininauha on sulautettu Samaria yhdistykseen ja siitä käytetään nimeä Samaria rf. Hämeenlinna.

Kuntouttava työtoiminta on yksi Samarian tärkeimmistä työmuodoista. Samarian Hämeenlinnan yksikössä on keskimäärin noin 60 - 70 samanaikaista kuntouttavan työtoiminnan asiakasta. Nämä asiakkaat työskentelevät hyvin erilaisissa tehtävissä.

Samarian kokonaistyöntekijä määrä on noin 70, joista yhdeksän työskentelee Hämeenlinnan yksikössä. Tehtävä nimikkeitä ovat esimerkiksi työn ohjaaja, asumisen ohjaaja, talousohjaaja sekä yksikön. Samaria rf. Hämeenlinna toimii omistamassaan Markkulantien kiinteistössä Myllymäen kaupunginosassa. Kiinteistöön kuuluu neljä eri rakennusta, joissa toiminnot sijaitsevat. Lisäksi toimintaa on Toivontien asumisyksikössä, jonka omistaa Hämeenlinnan kaupunki.

4.1 Työtoiminnan muodot Samaria Hämeenlinnassa

Puuverstas

Puuverstaalla työskentelee keskimäärin kymmenen kuntouttavan työtoiminnan asiakasta. Heidän pääasiallinen tehtävänsä on huoltaa ja korjata lahjoituksena saatuja huonekaluja. Jonkin verran pajalla tehdään myös tilaustöitä.

Pihanhoitoryhmä

Pihanhoitoryhmän vastuulla ovat lumityöt ja ruohonleikkaus. Tämän lisäksi he auttavat kaikissa tehtävissä mitä kiinteistössä on. He huolehtivat myös kiinteistön jätehuollosta tyhjentämällä kaikki eri pisteiden jätteastiat ja siivoamalla paikkoja. Tässä ryhmässä työskentelee kolme kuntouttavan asiakasta.

Metallipaja

Metallipajalla työskentelee viisi henkeä suorittaen pieniä metallitöitä, sekä korjaten ja huoltaen pienkoneita ja polkupyöriä. Lahjoituksena saatujen ja myyntiin menevien kodinkoneiden testaus ja puhdistus kuuluu myös pajan tehtäviin.

Kuljetuspalvelu

Kuljetuspalvelussa on neljä kuntouttavan työtoiminnan asiakasta. Kuljetuspalvelu huolehtii lahjoitustavarain noudosta sekä myytyjen huonekalujen ja muiden isompien tavaroiden viennistä. Tämän ryhmän tehtäviin kuuluu myös lahjoitusruuan nouto eri liikkeistä jaettavaksi ruokajakelussa.

Alihankintapaja

Alihankintapajalla työskentelee seitsemän kuntouttavan työtoiminnan asiakasta. Heidän tehtävänä on suorittaa erilaisia pieniä pakkaus ja kokoonpanotehtäviä. He tekevät myös siivouspalvelu töitä.

Tekstiilikierrätys

Tekstiilikierrätys vastaanottaa ja lajittelee kaiken saapuvan lahjoitustavaran pois lukien huonekalut, jotka menevät suoraan puuverstaalle. Lajitellut tekstiilit menevät kierrätysmyymälään, revintään, edelleen lahjoitettavaksi tai valitettavasti osa roskiin. Revittävät tekstiilit pakataan revinnän jälkeen kymmenenkilon pusseihin ja toimitetaan yhteistyökumppanille

edelleen toimitettavaksi. Nämä tehtävät suoritetaan pääasiassa vapaaehtoisvoimin.

Kierrätysmyymälä

Kierrätysmyymälässä toimii kahdeksan kuntouttavan työtoiminnan asiakasta. Myymälässä tehdään kaikkia myymälän töitä, siivouksesta ja hinnoittelusta aina kassatyöskentelyyn.

Päiväkeskus ja ruokalatoiminta

Markkulantien päiväkeskus ja ruokala työllistävät neljä kuntouttavan asiakasta. Heidän tehtäviinsä kuuluu päiväkeskuksen tehtävät ja ruokalan toimintoissa avustaminen.

Toivontien asumisyksikkö

Toivontien asumisyksikössä toimii tuetun asumisen lisäksi pieni kirpputori, päiväkeskus ja ruokajakelu. Täällä toimii kahdeksan kuntouttavan työtoiminnan asiakasta.

VALO-Valmennus

Valo projektissa suoritetaan näyttöjä ja osanäyttöjä ja näin tasoitetaan tietä työelämään tai koulutukseen. Valo-valmennuksen piirissä on kaksitoista kuntouttavan asiakasta.

4.2 Samarian arvopohja

Samaria toimii kristillisellä arvopohjalla. Tämä tarkoittaa ihmisten samanarvoisuutta ja sitä, ettei kukaan ole liian huonossa tilanteessa saadakseen apua tai uuden mahdollisuuden. Jokainen ihminen nähdään arvokkaana ja ainutlaatuisena. Kristillinen arvopohja antaa hyvän perustan toimia ihmisten hyväksi. Kristillisestä arvopohjasta huolimatta, tai ehkä sen takia hyvin erilaiset ihmiset tulevat Samarialle kuntouttavaan työtoimintaan.

Samarian nimi juontaa Luukkaan evankeliumin Laupiaan Samarialaiseen, joka pyyteettömästi auttoi pulaan joutunutta lähimmäistään (Luuk. 17:16.)

Samaria kuuluu jäsenenä Sininauhaliittoon.

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Kuntouttava työtoiminta on aihe, jota on tutkittu varsin runsaasti. Haluan tässä yhteydessä nostaa esille muutaman tutkimuksen.

Ensimmäisenä Johanna Hakkaraisen Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnista. Tämä on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakouluun tehty ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Toisena tutkimuksena Anneli Janssonin pro gradu tutkielma Asiakkaalla langat omissa käsissään läpi kuntouttavan työtoiminnan. Tämä tutkielma on tehty Tampereen yliopiston Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä.

Kolmantena tutkimuksena haluan tuoda esille Eeva Ekqvistin pro gradu -tutkielman Tulevaisuus ja toivo. Kyseessä on Tampereen yliopistoon tehty Monimenetelmällinen tutkimus aikuissosiaalityön asiakkaiden elämäntilanteiden muutoksista ja tulevaisuudenkuvista.

5.1 Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden näkemyksiä hyvinvoinnista

Johanna Hakkarainen haki työssään vastausta siihen, kuinka kuntouttavan työtoiminnan osallistujat määrittelevät hyvinvoinnin. Haastattelujen perusteella hän kertoo, että, kuntouttava työtoiminta oli toiminut sosiaalipalveluna, joka lisäsi asiakkaiden eudamonista hyvinvointia. Ihmisten kohtaamisella oli mahdollistettu konkreettinen apu monissa tilanteissa. Myös elinpiirin oli koettu laajenevan kuntouttavan työtoiminnan aikana. Kuntouttavassa työtoiminnassa oli saatu valmiuksia, joiden koettiin auttavan esimerkiksi työnhaussa. Hakkarainen kertoo työssään, että asiakkaat kokevat kuntouttavan työtoiminnan vaikuttaneen heidän tapaansa ajatella itsestään ja hyvinvoinnistaan. Asiakkaat kokivat voivansa itse enemmän vaikuttaa hyvinvointiinsa, kun se aiemmin koettiin jostain ulkoa annetuksi asiaksi.

Hakkarainen toteaa, että riippumatta työtoiminnan muodosta, on vaikutukset aina todettu samansuuntaisiksi. Hyvinvoinnin ja sen tutkimisen toteaa Hakkarainen haasteelliseksi alueeksi, kyseessä on asia, jonka jokainen voi tuntea omalla tavallaan. Tutkimuksessa todetaan arjen sujumisen merkittävä vaikutus hyvinvoinnin tuntemiseen.

Hakkaraisen tutkimuksen mukaan käsitys hyvinvointia elämään tuottavista ja hyvää elämää rakentavista tekijöistä on kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden

mukaan riippuvainen kulloisestakin elämäntilanteesta ja muuttuu elämän muutosten mukana. Kuntouttavan työtoiminnassa olevien ihmisten sen hetkinen elämäntilanne asettaa rajoitteita henkilökohtaisiin mahdollisuuksiin vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa vaikuttaa omaan elämäänsä ja muuttaa sitä haluamansalaiseksi. Tämä ei kuitenkaan pois sulje kokemusta onnellisuudesta tai hyvinvoinnin tunteesta.

Hakkaraisen tutkimuksen mukaan jokaisen ihmiselämä on erilainen riippuen hänen omaamistaan sosiaalisista, fyysisistä, henkisistä ja taloudellista resursseista. Jokaisen elämässä voi tulla vastaan tilanne, jonka ylipääseminen tuntuu haastavalta. Jos hyvinvointi määritellään eudamonian kautta voi tämä, Hakkaraisen näkemyksen mukaan, auttaa pitämään yllä toivoa tulevasta ja uskoa siihen, että jokaisella on mahdollisuus omannäköiseensä hyvinvointiin. Eudamonian ja hedonian käsitteiden varaan rakennettujen uusien teorioiden kautta välittyy myös yksi, Hakkaraisen mielestä, tervetullut tapa, tarkastella hyvinvointia ja ajasamme vallitsevia arvoja. (Hakkarainen 2017.)

5.2 Asiakkaalla langat omissa käsissään läpi kuntouttavan työtoiminnan

Pro Gradu tutkimuksessaan Anneli Jansson on tarkastellut kuntouttavan työtoiminnan prosessia Bikva-arviointimallin avulla. Tarkoituksena hänellä oli tutkia asiakkaan kuntouttavassa työtoiminnassa kokemaa osallisuutta sekä työntekijöiden asiakaslähtöisyyttä. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuva asiakas kokee osallisuutta parhaimmillaan, kun saa tunteen vallinnanvapaudesta ja tiedon päätöksenteon perusteista.

Kuntouttavan työtoiminnan prosessin asiakaslähtöisyys koetaan työn arvoperustana, asiakasta kunnioittavana ja häntä aktivoivana työotteena. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden ja työntekijöiden käsitykset ja tavoitteet voivat kuitenkin olla hyvinkin erilaiset.

Kuntouttava työtoiminta antaa asiakkaalle mahdollisuuden kokea osallisuutta omassa elämässään. Samalla se tuo elämään pysyvyyden tunnetta. Kun taas työtoiminnan päättyminen voi aiheuttaa asiakkaan elämässä kriisin, johon sisältyy pelkoa ja epävarmuutta tulevaisuudesta.

Työntekijöiden asiakaslähtöinen orientaatio ilmenee aktivointiin pyrkivänä ja sitä tavoittelevana. Kuntouttavan työtoiminnanpaikkoja on vähän ja niistä on kova kysyntä, asiakkaat pyritään saamaan eteenpäin, jotta saataisiin paikkoja uusille asiakkaille.

Janssonin mukaan asiakkaat pyritään huomioimaan yksilöinä, ja kullekin etsitään ja rakennetaan sopiva kuntouttavan työtoiminnan paikka ja sisältö. Työntekijöillä on erityinen ote sekä tavoiteasiakkaan ohjaamiseksi

elämässään eteenpäin. Suuntana opinnot tai palkkatuen kautta avoimille työmarkkinoille.

Tutkielman mukaan toinen näkökulma muodostuu työntekijöiden kokevista taloudellisista velvoitteista. Kunnan valtiolle maksamaa summaa seurataan myös aktiivisesti ja uudet tapaukset pyritään mahdollisimman nopeasti saamaan aktiivoinnin piiriin. Heidät kutsutaan nopeasti tapaamiin ja pyritään löytämään sopiva ratkaisu.

Anneli Janssonin Pro Gradu -tutkielman ehkä keskeisin kehittämissuositus sisältää asiakkaan kokonaisvaltaisen tuen asiakkaan siirtymävaiheessa. Muutos ja muutokseen liittyvät riskit ovat aina pyrittävä huomioimaan etukäteen ja miettimään, kuinka voitaisiin välttää ongelmien muodostumisen. (Jansson, A. 2014)

5.3 Tulevaisuus ja toivo

Pro Gradu työssään Eeva Ekqvist halusi selvittää aikuissosiaalityön asiakkaiden suhtautumista tulevaisuuteensa. Tarkoituksena oli samalla selvittää sosiaalitoimen asiakkuuden vaikutusta elämäntilanteeseensa. Huomioitaessa asiakkaiden elämäntilanne, niin opiskelijat, työssäkäyvät ja eläkeläiset olivat luottavaisempia tulevaisuuden suhteen kuin työttömät ja muut vastaavanlaisissa elämäntilanteissa olevat. Asiakkuuden kesto heijastuu myös tulevaisuuteen suhtautumisessa, niin että tulevaisuuteensa valoissammin suhtautuvien asiakkuudet olivat keskimäärin lyhyempiä kuin niiden asiakkuudet, jotka eivät nähneet tulevaisuuttaan niin valoisisena.

Asiakkaiden tulevaisuuden toiveet kohdistuivat usein miten taloudellisiin asioihin, myös opintoihin liittyviä toiveita, kuten opintojen aloittaminen tai niiden loppuun saattaminen. Myös muut toiveet usein kulminoituivat taloudellisiin seikkoihin.

Yllättävän vähän oli toiselle paikkakunnalle muuttamisen toiveita, vaikka tämän voisi kuvastaa uuden aloittamista. Yleensäkin asumiseen liittyvät toiveet olivat vähäisiä.

Osa vastaajista toivoi arkeensa sujuvuutta tai normaalia rytmiä. Myös eläköityminen nähtiin positiivisessa valossa.

Ekqvistin mukaan toivotussa ja ei-toivotussa tulevaisuuden kuvassa kiteytyvät toivo ja toivottomuus. Usein työpaikan saaminen ajatellaan asiaksi, joka käynnistää positiivisen suunnan ja auttaa muiden toiveiden toteutumisessa. Kun taas työpaikan saamatta jääminen luo pohjan yhä syvenevälle toivottomuudelle ja huonolle tulevaisuudenkuvalle.

Ekqvist toteaa, että aikuissosiaalityön asiakkaiden toivon herättämiseksi olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota palveluodotuksiin, työntekijän ja sosiaalitoimen asiakkaan välisen vuorovaikutuksen laatuun. Lisäksi täytyisi kiinnittää erityistä huomiota sosiaalitoimen tavoitteellisuuteen. (Ekqvist, E. 2015.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Työtoiminta koostuu erilaisista elementeistä, tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset työtehtävät ja ryhmät, joihin asiakas voi osallistua. Näiden lisäksi kuntouttavaan työtoimintaan voi sisältyä erilaisia keskusteluja ja ohjauksia. Tärkeässä roolissa on myös vertaistuki, joka usein jää varsin vähälle huomiolle työtoiminnassa, vaikka sen läsnäolo onkin helposti huomattavissa.

Aika-ajoin tulee esiin erilaisia mielipiteitä kuntouttavasta työtoiminnasta ja sen todellisesta olemuksesta. Sitä pidetään jopa riistona ja vähäväkisten ihmisten hyväksikäyttönä. Itse olen kuitenkin työssäni nähnyt ne monet mahdollisuudet, joita kuntouttava työtoiminta tarjoaa. On paljon ihmisiä, jotka sanovat, etteivät jaksaisi ilman työtoimintaa, elämänrytmi pettäisi ja elämän alamäki veisi mennessään.

Kuntouttava työtoiminta on kuitenkin laissa tarkoin säädeltyä toimintaa, jota järjestävät kunnat, jotka voivat hankkia sen seurakunnilta, yhdistyksiltä ja yhteisöiltä (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189.) Toimintaa ei voi järjestää yritykset.

Laki edellyttää kuntouttavan työtoiminnan olevan vaikuttavaa ja tavoitteellista. Keskeistä toiminnassa on elämänhallintataitojen ja työelämävalmiuksien vahvistaminen (Kuntoutussäätiö, 2016).

6.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymys muotoutui tutkimusprosessin aikana seuraavaksi:

Millaista kuntouttavan työtoiminnan tulisi olla ohjaajien mielestä?

Tutkijana minua kiinnostaa erityisesti kuntouttavan työtoiminnan sisällön ja asiakkaiden tarpeiden suhde. Kuinka nämä kaksi asiaa kohtaavat, vai kohtaavatko ne?

6.2 Aineiston hankinta ja esittely

Tutkimusmenetelmäksi valitsin teemallisen haastattelututkimuksen. Tutkimus on tyypiltään laadullinen. Haastatteluteemoja on neljä. Ne kartoittavat yksinkertaisesti kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden tarpeita ja työtoiminnan tulevaisuuden näkymiä. Haasteltavana ryhmänä ovat kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat. Heidän ammattitaitonsa ja kokemuksensa kautta uskon myös muiden sidosryhmien äänen tulevan kuuluviin.

Haastattelukysymykset:

- Millaisia ovat kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden tarpeet?
- Miten toiminta vastaa näihin tarpeisiin?
- Kuvaile, mitä järjestettyä toimintaa Samarian Hämeenlinnan yksikössä on kuntouttavan työtoiminnan tukena.
- Jos ajatellaan asiakkaan tarpeita, mitä muuta toimintaa meillä pitäisi olla?
- Millaisena näet asiakkaan työtoiminta-päivän tulevaisuudessa?

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Tällä varmistettiin vastausten oikea ymmärtäminen ja uskoakseni saatiin myös talteen arvokkaita kommentteja työtoiminnasta.

Tutkimuksessa haastateltiin kaikki Samaria rf. Hämeenlinnan kuusi ohjaajaa. Ohjaajista kaksi on miehiä ja neljä naista. Ikäjakauma on 40 vuodesta 55 vuoteen. Tässä tutkimuksessa ei ollut tarkoitus tutkia iän tai sukupuolen vaikutusta vastauksiin, eikä niitä mitenkään oteta huomioon analysoitaessa tuloksia.

Vastauksissa ei paneuduttu koulutuksen vaikutuksiin tai sen mukanaan tuomiin ajatuksiin. Vastaajat ovat koulutustasoltaan hyvin epähomogeeninen ryhmä ja sellaisena varmaankin aika tyypillinen kolannen sektorin toimijalle sosiaalialalla.

Haastattelut suoritettiin varsin lyhyessä ajassa ja haastateltavat keskustelivat haastattelujen välillä keskenään, mutta en usko sen vääristävän tuloksia mitenkään.

Haastattelijan esimiesasema haastateltuihin nähden ei tullut vastauksissa mitenkään esille. Haastattelut tehtiin kiireettömästi ja niin, että vastauksia oli aikaa pohtia. Vastaukset ovatkin haastateltavien todellisia ajatuksia.

Kaikki haastateltavat toimivat kuntouttavan työtoiminnan ohjaajina ja heillä on siitä työstä usean vuoden kokemus.

6.3 Analyysimetodi

Tulosten analysointimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi. Tämä menetelmä antaa tutkijalle mahdollisuuden etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vastauksista. Saadut haastatteluvastaukset pilkottiin pienempiin osiin ja kategorisoitiin yhteneviin kategoriaryhmiin. Haastateltavien ohjaajien haastatteluvastaukset analysoitiin teemoittain käyttäen aineistolähtöistä laadullisen aineiston analyysiä, jossa voidaan erottaa kolme erillistä vaihetta:

- aineiston pelkistäminen
- aineiston luokittelu
- kategoriaryhmien muodostaminen

(Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Aineiston pelkistämässä haastatteluaineistosta karsitaan pois tutkimuksen kannalta epäolennainen aineisto. Tärkeimmät näkökulmat ja ideat merkitään ylös. Saadusta aineistosta muodostetaan samankaltaisista tai sisällöltään samaan asiaan viittaavia luokkia. Luokista tehdään kategoriaryhmien muodostaminen tutkimuksen tuloksista riippuen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109 - 110.)

Aineiston ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia kuvaavia asiakokonaisuuksia. Pelkistetyt asiakokonaisuudet jaetaan selkeisiin alaluokkiin. Teoreettisten käsitteiden luomisessa eli abstrahoinnissa yhdistellään jo tehtyjä luokituksia tiettyjen pääkäsitteiden alle. Haastatteluaineisto on tarkoitus liittää teoreettisiin käsitteisiin ja tuloksissa on tarkoitus esittää aineistoa kuvaavat teemat. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 110, 112 - 113.) Tutkimuksen hyödyntämisen kannalta vähemmän tärkeät, mutta mielenkiintoiset tulokset on tarkoitus esitellä päätelmissä.

Saadut vastaukset pilkotaan asiakokonaisuuksiksi. Näitä asiakokonaisuuksia nimitän kategorioiksi. Vastaukset käydään huolellisesti lävitse. kategorioista poimitaan ne jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Vastaukset ovat tekstimuotoisia ja vapaasti kerrottuja. Tällaisen aineiston tutkimiseen soveltuu hyvin juuri sisällön analyysi. (Sarajärvi & Tuomi 2002.)

Kategoriat jaotellaan vastauksen sisällön mukaan erilaisiin luokkiin. Siten, että kuhunkin luokkaan tulee kategoriat, joilla on sama tai lähes sama merkitys. Luokkia voi olla useita. Tässä vaiheessa kokonaiskuva vastausmateriaalin sanomasta alkaa muotoutua.

Luokkia tarkastellaan kokonaisuuksina ja niitä yhdistellään kategoriaryhmiksi. Jos kategorioita on vain vähän, voidaan niistä muodostaa kategoriaryhmät suoraakin.

6.4 Analyysin toteutus

Kun aineisto on koottu ja litteroitu alkaa varsinaisen analyysin teko. Ensimmäinen tehtävä on tutustua aineistoon huolellisesti, tämä tapahtui lukemalla aineisto läpi useita kertoja. Tällä varmistettiin se, että haastateltavat todellakin sanoivat niin kuin on muistiin merkitty. Jos sanottua asiaa lyhennetään liikaa, saattaa sen merkitys muuttua toiseksi.

Erillisiä kategorioita on paljon, tässä tutkimuksessa 149. On monia tapoja yhdistellä niitä kategoriaryhmiksi. Tutkimuksessa päädyttiin tulostamaan kaikki nämä 149 kategoriaa paperille. Nämä paperit sitten lajiteltiin erilaisiin ryhmiin ja muodostettiin kategoriaryhmiä, joita tuli seitsemän kappaletta.

Taulukko 1: kategoriaryhmät ja kategorioiden lukumäärät

Kategoriaryhmä	lukumäärä
Arkielämä	43
Ryhmä	37
Sisältö	35
Vaikuttaminen	21
Ilmapiiri	8
Tuki	5

Taulukosta 1 nähdään, kuinka paljon vastauksia sisältyi kuhunkin kategoriaryhmään. Suurin ryhmä on arkirytmien löytymiseen liittyvät kategoriat. Ryhmään kuulumisen tunnetta määrittävä ryhmä ja työkokemusta korostava ryhmä ovat lähes yhtä suuria.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Koko opinnäytetyöprosessin ajan noudatin hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimukseen osallistuminen oli tietysti vapaaehtoista, joskin kaikki siihen osallistuivat. Kaikki haastattelut äänitettiin ja litteroitiin. Litteroinnin jälkeen äänitteet hävitettiin, eikä litteroinneissa ollut mitään tunnistetietoja. Vastausten analysoinnin jälkeen myös litteroinnit hävitettiin. Tämä käytäntö tehtiin myös selväksi haastatelluille.

Koko prosessin ajan korostettiin aineiston luottamuksellisuutta. Aineisto kattaa koko ohjaajakunnan ja on siinä mielessä kattava. Tutkittavat asiat saatiin luotettavasti esille aineistosta. Tulokset eivät sisällä mitään, mikä antaisi aiheen epäillä aineiston rehellisyyttä.

Haastatellut eivät käyttäneet asiakkaista nimiä tai muita tietoja, joista voitaisiin heidät tunnistaa. Näin myös asiakkaiden osalta anonyymiyys säilyi koko tutkimuksen ajan.

On tarkoin mietittävä, kuka puhuu ja kenen suulla. Haastattelussa aion kuitenkin ottaa tietoisien riskin ja kysyä haastateltavilta, mitä ajattelee asiasta toiseen ryhmään kuuluva henkilö. Ehkä saan arvokasta tietoa, ehkä vain hataria arvauksia. Tärkeää on kuitenkin tiedostaa asiaan liittyvä riski. (Ruu-suvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, 170)

7 TUTKIMUSTULOKSET

On mahdotonta tietää tulevaisuutta, vaikka sen olemassaolo onkin varmaa. Voidaan varsin tarkasti ennustaa monia asioita tulevaisuudesta, mutta aina ennustukset perustuvat olettamuksiin. Olettamuksiin siitä, että muutokset ovat ennustettavia. (Metsämuuronen, 2009, 280-281). Tämä on yhtä aikaa sekavaa ja hyvin johdonmukaisista. Shakin pelaaja miettii monta siirtoa eteenpäin, mutta hän ei voi miettiä kaikkia eri vaihtoehtoja. Jos vastustaja tekee jotain epätodennäköistä, eivät pelaajan ajatukset pelin kulusta toteudu, vaan hän joutuu ennustamattoman tilanteen eteen. Näin käy myös tulevaisuutta miettiessä, jos tehdään liian rajaavia oletuksia.

Kehittämistehtävän tavoitteena oli muodostaa käsitys siitä, millaisena ohjaajat näkevät kuntouttavan työtoiminnan sisällön. Samalla toivottiin vas-

tausta siihen, kuinka hyvin kuntouttava työtoiminta ajaa asiaansa eli vastaa niihin haasteisiin ja tarpeisiin, joita asiakkailla on. Kun yhdistetään useamman ihmisen näkemys, saadaan muodostumaan kokonaiskuva. Tämä kuva on varmasti erilainen kuin kenenkään haastateltavan yksinään antama näkemys.

Tutkimusaineistosta selviää, että suurin sisältöä kuvaava ryhmä on arkielämään liittyvät asiat. Ryhmään kuulumisen esiintyy toiseksi eniten ja kokemusta töissä käymisestä kuvaava ryhmä lähes yhtä suurena. Omatoimisuutta korostava sisältö saa myös paljon huomiota. Pienempinä kategoriaryhminä on olemisen helppoutta kuvaava ja henkilökohtaiseen tukeen painottava ryhmä. Yhteensä ryhmiä on kuusi.

Aina voi kehittää, aina voi tehdä paremmin. Ihmiset muuttuvat ja olosuhteet muuttuvat, meidän on vain mukauduttava. Seitsemäntenä kohtana käsittelen vielä aineistossa esiintyviä parannusehdotuksia tai suoranaisia puutteita.

7.1 Arkielämä: arkirytmien löytäminen on se ykkönen

Tarve elämän säännöllisyyteen ja jonkunlaiseen toistuvuuteen on tärkeä monille ihmisille. Säännöllinen elämä on usein muiden hyvien asioiden edellytys, kun on paikka mihin lähteä aamulla antaa se muuhunkin elämään ryhtiä.

Varmaan se arkirytmien löytäminen on se ykkönen

Päivärytmi yhdistettynä mielekkääseen tekemiseen luo päiviin rakenteen, joka auttaa kaikkia muita asioita pysymään järjestyksessä. Päivärytmi ei säily ilman mielekästä tekemistä ja toisaalta mielekäskään tekeminen ei onnistu ilman päivärytmiä. Ne ovat siis toisistaan riippuvaisia, mutta myös toistensa edellytyksiä.

Sit tietenkin nää ruokakassit on taloudellisesti tärkeitä useille, koska useilla on taloudellinen tilanne huono.

Koetaan saatavat etuudet tärkeiksi. Asiakkaiden taloudellinen tilanne on usein varsin heikko ja vähäisenkin taloudellinen apu on tervetullutta. Ruokakassit tuovat apua monen talouteen. Tällainen säännöllinen apu on usein ensiarvoista.

se sellainen eteenpäin poluttaminen

Hyvään arkeen kuuluu myös eteenpäin katsominen ja siihen liittyvät toiveet. On tärkeää antaa toivon elää ja myös tukea tavoitteiden selkiytymistä ja saavuttamista.

Säännöllisyys on yksi elämän peruselementtejä. Tutkimuksessa korostui säännöllisen elämän kaipaus ja kokemus sen tarpeellisuudesta. Arkirytmien löytäminen on tärkeää. Työn mielekkyys ja merkitys koetaan suurena tarpeena. Ilman arkirytmisiä ei ihminen voi olla ratas koneistossa, kuten haluaisi.

Ihmiset haluavat tehdä asioita, joilla on merkitys. Ettei elämä olisi vain itsensä ympäri pyörimistä. Kaikki haluavat, että he ovat merkityksellisiä ympäristölleen ja sille yhteisölle, jossa he toimivat.

7.2 Ryhmä: johonkin ryhmään kuulumista

Ihmisellä on tarve kuulua johonkin ryhmään. Ihmiset tulevat kuntouttavaan työtoimintaan saamaan sisältöä päiviinsä. Tähän päivien sisältöön kuuluu erilaiset ryhmätoiminnot.

Semmosta sosiaalista kanssakäymistä, semmosta johonkin ryhmään kuulumista tai työyhteisöön kuulumista.

Kuntouttavassa työtoiminnassa kaivataan kanssakäymistä ja ryhmään kuulumista.

Tärkeänä nousi esille oman elämän peilaaminen muiden kokemuksiin. Vertaistuki ammattitaitoisten ohjaajien toiminnan tukena koettiin tärkeäksi asiaksi.

Ryhmätoiminta tarjoaa mahdollisuuden oman elämän ja omien ongelmien jakamiseen ja toisaalta toisten tilanteiden kuunteluun.

joo, että heillä on sitten mahdollisuus peilata sitä omaa tilannettaan muihin

Työtoiminnan kanssamatkustajat tarjoavat oivallisen mahdollisuuden peilata omaa tilannetta toisten samassa tilanteessa olevien elämään.

Se, että niiden kanssa tehdään jotain yhdessä, vaikka lähes päivittäin.

Tekemisen säännöllisyys ja toisto koettiin vastauksissa tärkeänä.

sellaisia ryhmätoimintoja, jotka tukis ihmistä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin

että tulis jotain välineitä niillekin päiville, kun et oo siinä kuntouttavassa toiminnassa.

Toiminnan tulisi sisältää erilaisia ryhmätoimintoja, joissa haettaisiin eväitä henkilökohtaiseen hyvinvointiin ja pärjämiseen. Asiakas tarvitsee välineitä selvittää myös silloin, kun ryhmä ei ole tukena. Tällaisia välineitä tai keinoja voitaisiin ryhmissä jakaa ja harjoitella.

Ryhmätoiminnoissa voisi olla hyvinvointiin liittyviä aiheita ja toisaalta elämään kuntouttavan työtoiminnan ulkopuolella liittyviä asioita.

Ryhmätoiminnot koettiin tärkeäksi osaksi kuntouttavaa työtoimintaa. Ryhmätoiminnoissa voisi hyvin pitää esillä niitä asioita, jotka eivät varsinaisessa työssä tule esille. Tällaisia voisi olla elämänhallintaan liittyvät kysymykset. Ryhmistä toivottiin saatavan myös työkaluja asiakkaan elämään.

7.3 Sisältö: kokevat olevansa oikeasti töissä

Mahdollisuus vaikuttaa ja olla mukana tekemässä päätöksiä, jotka koskevat häntä tai työtoimintaa, johon hän osallistuu. Itsemääräämisoikeus on ihmiselle tärkeä. Pitää olla erilaisia ryhmiä ja foorumeita, joissa asiakastyöntekijät saavat äänensä kuuluviin.

Ihminen tulee niinku jotain tarkoitusta varten tänne, niin, kun se tulee tänne, sillä on joku tuttu homma, mikä kuuluu sen päivään.

työllä on joku merkitys, ettei vaan oo jotain kansantansseja., vaan on joku oikea merkitys.

ei siinä oo mitään järkeä, että ne kahvittelee tuolla koko päivän. Siellä on yks joka keittää kahvia ja muut istuskelee

Sisältöä ei ole se, että vain istuskellaan ja kahvitellaan. Sisällön saaminen päiviin kattaa paljon erilaista asiaa, esimerkiksi mahdollisuuksia keskusteluihin ja erilaisiin kohtaamisiin.

meidän vahvuus on, että kokevat olevansa oikeesti töissä

sisällön tulisi olla järkevää ja mielellään kehittävää, oikeaa työtä. Meidän vahvuus on oikean työn tekeminen, ihmiset kokevat käyvänsä töissä ja olevansa osa työyhteisöä.

siitä työstä, sen täytyy olla mielekästä, järkevää

Ihminen tulee niinku jotain tarkoitusta varten tänne, niin, kun se tulee tänne, sillä on joku tuttu homma, mikä kuuluu sen päivään.

Tutkittaessa ilmeni, että ohjaajien mielestä suuri painoarvo on päivien sisällöllä ja kohtaamisella. Jaksakseen käydä, täytyy ihmisen kokea tekemänsä työ mielenkiintoiseksi ja tarpeelliseksi. Täytyy tuntea, että on mies paikallaan.

Mielekäs tekeminen on kuntouttavan työtoiminnan selkäranka. Sen takia käydään ja sen takia jaksetaan käydä. Tulevaisuudessa mielekäs tekeminen korostuu, kun ihmisten elämä muuttuu koko ajan yksinkertaisemmaksi ja jollain tavoin helpommaksi. Silloin on myös helpompi syrjäytyä ja eristäytyä yhteiskunnasta.

7.4 Vaikuttaminen: pitää antaa vähän säätää

Mahdollisuus vaikuttaa ja olla mukana tekemässä päätöksiä, jotka koskevat häntä tai työtoimintaa, johon hän osallistuu. Itsemääräämisoikeus on ihmiselle tärkeä. Pitää olla erilaisia ryhmiä ja foorumeita, joissa asiakastyöntekijät saavat äänensä kuuluviin.

pitäs antaa enemmän noille asiakkaille mahdollisuuksia vaikuttaa ja mahollisuus niinku keskenään sopia noita juttuja, koska eihän se oo meiltä pois, päinvastoin.

Mun mielestä asiakkaiden pitää antaa vähän säätää ja ei ne opi koskaan säätämään, jos ei ne saa edes täällä säätää

Jos pyyntöihin ei mitenkään reagoida, niin ajatellaan ettei sillä ole väliä, mitä puhutaan. Ettei vaan ohjaajat tuo omia juttuja ja unohdetaan se, mitä siellä tulee muilta.

Jos asiakkaat yrittävät vaikuttaa on siihen syytä reagoida. Valheellinen kuva vaikuttamisesta ei toimi pidemmän päälle.

Asiakkaiden tulee antaa itse päättää tekemisistään sopivissa rajoissa. Heille muodostuu kuva siitä, kuinka he itse ohjaavat omaa toimintaansa.

Vastauksista kuuluu todellisen päätäntävällän tarve ja sen siirtäminen asiakkaille. Työyhteisössä täytyy toimia niin, että myös aiakkailta on erilaisia mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua.

7.5 Ilmapiiri: olisi helppo tulla ja olla

Jaksaakseen käydä ja kuntoutua täytyy ilmapiirin olla tähän kannustava. Hyvän ja huonon ilmapiirin aistii helposti onkin vaikeampi asia.

että tää hyvä pöhinä säilyy, mikä täällä nyt mun mielestä on.

Olisi helppo tulla ja olla, kuuluisi johonkin.

hyvä asia, että on semmonen matalan kynnyksen fiilis ja semmonen rento yhdessä olo on tänne muodostunut

Kuntouttavassa työtoiminnassa on tärkeää, että asiakkaat kokevat ilmapiirin hyväksi ja myös virheitä sallivaksi. Asiakkaiden pitää pystyä tulemaan vielä erehdyksen tai sortumisen jälkeen, uusi alku on tärkeä.

Hyvä ilmapiiri koetaan tärkeänä, se tavallaan sisältyy kaikkiin muihin asioihin. Kun sanotaan että tekemisen meininki kuvataan hyvin työtoiminnan ilmapiiriä.

7.6 Tuki: mahdollisuuksia keskusteluihin

Kuntouttavassa työtoiminnassa on tärkeää henkilökohtainen tuki. On hyvä, että ihmistä kuunnellaan ja hänelle annetaan oikeasti aikaa. Henkilökohtaista tukea on monenlaista, on vertaistuellista ja on ohjaajien antamaa. Tuki voi olla spontaania ja se voi olla hyvinkin tarkasti suunniteltuja tapahtumia ja kohtaamisia. Kristillinen viitekehys antaa oman mahdollisuutensa ihmisten kohtaamiseen.

Se, että on aidosti läsnä ja on semmonen henkilö, jolle voi purkaa ja kysyä ongelmatilanteissa.

Ihmiset ovat kuntouttavassa työtoiminnassa saadakseen erilaista tukea omaan eheytymiseensä, kasvamiseensa tai kuntoutumiseensa, tässä henkilökohtainen tuki muodostaa tärkeän osan toimintaa.

meillähän on paljon mahdollisuuksia keskusteluihin ja semmoisiin

että aamun-avaukset on takas päiväkeskuksessa, koska siinä on helpompi osallistua. ettei oo tehty liian suurta kynnystä sinne menemisestä

Aamun avaukset ovat useille tärkeä hetki työpäivässä ja niihin onkin oltava helppo osallistua. Paikan valinta on tärkeä osa aamunavausten tuomisessa lähemmäs ihmisiä.

Toisten ihmisten kohtaaminen esiintyi vastauksissa kahdeksan kertaa. Erityisesti korostui luottamukselliset suhteet ja se, että on aikaa kohdata.

Millaista tukea asiakas tarvitsee riippuu tietenkin hänen omasta tilanteestaan. Keskustelut ja niiden tarve tulee selvästi esille tutkimus aineistossa. hengellinen tuki esiintyy muutamassa vastauksessa ja onkin tärkeää niille, jotka sen omakseen tuntevat.

7.7 Aina on jotain parannettavaa

Vastausten sisältö oli hyvin positiivista ja mynteistä. Muutama kohta aineistossa antaa kuitenkin varoitusta sitä, mitä kuntouttavan työtoiminnan ei toivota olevan ja mihin sen ei toivota kehittyvän.

työllä on joku merkitys, ettei vaan oo jotain kansantansseja., vaan on joku oikea merkitys.

Kaikki ihmiset tekevät mieluummin hyödyllistä ja järkevää kuin hyödyttöntä, jonka tuntevat tarpeitaan vastaamattomaksi.

olen kuullut, että kuntouttava työtoiminta on sellaista vain ja ainoastaan ohjattua ryhmätoimintaa, jossa tehdään niinku kaikenäköstä turhaa työtä, mikä ei niinku tavallaan palkitse mitenkää.

Aineistolainaus ei suoranaisesti kerro, missä turhaa työtä tehdään. On kuitenkin helppo yhtyä aineistoon siinä mielessä, että tuollainen vaara on todellinen. Tällainen turha ja turhauttava työ on jopa haitallista ja ainakin se rapauttaa kuntouttavan työtoiminnan mainetta.

Tällaisten varoittavien mainintojen esille tullessa on aina aika tehdä pieni itsetutkiskelu.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuntouttava työtoiminta Samarian osalta näyttäytyy hyvin oikeanlaisena ja jopa positiivisena. Osa tästä johtuu varmasti siitä, että osalle asiakkaista kyseessä on ainoa elämän osa-alue, joka pitää kiinni normaalissa elämässä. Tutkimus ei tuo esille kovinkaan suuria muutostarpeita toiminnan sisältöön. Kun kovasti muuttamisen tarpeita ei ole, voidaan tästä päätellä, että on onnistuttu jollain tasolla toimimaan oikein. Suuret muutosodotukset kertoisivat tarpeesta tehdä jotain toisin. Aina on kuitenkin hyvä paneutua pieneen ja orastavaan muutoksen tarpeeseen. Vielä tärkeämpää on reagoida jollain tavalla siihen.

8.1 Ihmisen arki

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien arki on usein erilaisten haasteiden täyttämää. Useille vuorokausirytmä on hukassa ja aamuiset herätykset vaikeita. Osalla taas on pahoja univaikeuksia. Kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle se, että käy jossain on usein iso asia. Seuraava askel voi olla se, että tekee jotain. Ryhmään kuulumisen koetaan myös tärkeänä.

Luodaan puitteet, joissa on hyvä elää arkea.

Jokaisella kuntouttavassa työtoiminnassa käyvällä on oma elämäntilanteensa ja sitä vasten täytyy ajatella niitä asioita, joita häneltä odotetaan. Tärkeää on kuulua johonkin ja voida peilata omaa elämää muiden vastaavanlaisessa tilanteessa olevien kanssa.

Kuntouttavan työtoiminnan yksi tärkeistä tehtävistä on saada asiakas siirrettyä eteenpäin. Kaikkien kohdalla tämä ei tietenkään tarkoita työelämään siirtymistä, vaan yleensäkin elämäntilanteen kirkastumista ja tulevaisuuden hahmottumista niin, että ihminen itse on elämänsä keskiössä. Joskus poluttaminen tarkoittaa sitä, että todetaan ettei vielä ole aika siirtä eteenpäin.

Taloudelliset seikat saivat yllättävän vähän huomiota vastauksissa. Ruoka ja ruokailu saivat huomiota, mutta ei pelkästään taloudellisessa mielessä.

Voisi ajatella, ettei tilanne, vaikka tiukka onkin, ole kuitenkaan niin paha, että se ajaisi muiden asioiden ohi tärkeydessä.

8.2 Ryhmään kuuluminen

Tutkimustulosten valossa näyttää siltä, että ryhmään kuuluminen on heti arjen jälkeen tärkeintä. Kuulua johonkin elää yhdessä toisten kanssa ja jopa toisten kautta. Tutkimuksessa tuli esille paljon ajatuksia ryhmätoiminnasta. Ennen kaikkea haettiin ryhmätoiminnasta voimavaroja ja välineitä elämän hallintaan.

Tärkeänä koetaan valmiuksien saaminen kuntoutujan omaan elämään. Aseita niihin päiviin, kun työtoimintaa ei ole ja houkutukset ja vaikeudet puskevat päälle. Ihmisille tulisi antaa jotain kättä pidempää oman elämänsä rakennuspalikoiksi.

Ryhmätoimintoihin kuuluu myös erilaiset retket ja tapahtumat. Useat asiakkaat kaipaavat vaihtelua päiviinsä, retket ovat hyvä vaihtoehto. Tuloksissa esiintyy tutustumiskäyntejä ja pihatapahtumia. Tärkeää tuntuu olevan, että asiakkaiden olisi helppo tulla mukaan tapahtumaan.

Tämän tutkimuksen innoittamana on perustettu uusi edustuksellinen yhteistyöelin. Tähän elimeen valittiin edustajat vaalilla ja kiinnostus oli runsasta. Yhteistyöelin valittiin ja se on kokoontunut jo pari kertaa. Äänestysprosentti oli varmasti ainakin 80. Myös vaikuttamisen elementti tuli hyvin esille vaalissa ja sen järjestämisessä.

8.3 Päivien sisältö

Kuntouttava työtoiminta sisältää monenlaisia elementtejä, ja päivien rakenne ja varsinkin sisältö osoittautui todella merkitykselliseksi.

On tarkoin mietittävä, ettei ihmisiä aliarvioida teettämällä heillä asioita, joita he itse eivät pidä mielekkäinä. Tehtävän työn on oltava palkitsevaa ja tasoltaan sopivaa. Ihmistä ei palkitse pelkkä keksityissä ja turhissa ryhmämissä istuminen tai tarpeettoman työn tekeminen.

Olisi hyvä saada aikaan useiden eri toimintojen muodostama kokonaisuus, josta voitaisiin kullekin henkilölle poimia ne kohdat, jotka ovat hänen tavoitteidensa ja elämäntilanteensa kannalta hyväksi. Kuitenkin selvänä näkyy varsinaisen työn ja sen suoman säännöllisyyden suuri merkitys kuntoutujan elämään.

8.4 Vaikuttamisen mahdollisuus

Ihmisellä on tarve vaikuttaa tekemiseensä ja olemiseensa. Edellä mainittiin yhteistyöelin, joka on perustettu tämän tutkimuksen innoittamana. Se on tarkoitus olla yhteisistä asioista päättävän Kansan Käräjien ja toisaalta ohjaajien välissä tiedon kulkua parantamassa.

Erittäin tärkeäksi koetaan vaikuttaminen omaan elämään ja myös kuntouttavan työtoiminnan sisältöön ja sen kehittämiseen. Kun ihminen kuntoutuu, niin kuntoutumisen edetessä on hyvä, jos ihminen voisi enenevässä määrin ottaa vastuuta omista tekemisistään ja toimistaan. Työ saa aivan uudenlaista sisältöä, jos voi itse kehittää ja suunnitella työsuorituksia. Vaikuttamista täytyy olla myös pienissä asioissa, niissä asioissa, joita asiakas tekee päivittäin. Missä järjestyksessä työt tehdään tai asiat hoidetaan. Vaikuttamisen tunne täytyy olla vahvana läsnä.

8.5 Ilmapiiri

Helppo olla ja tulla, kiteytti tutkimusaineisto ilmapiirin. Tämä on tärkeää, kaikki eivät halua vaikuttaa mihinkään, mutta jossain vaiheessa tulee esiin tilanne, jossa asiakas haluaa tunteen siitä, että häntä oikeasti kuunnellaan ja sillä mitä hän sanoo, on oikeasti merkitystä. Ilmapiirin muodostumiseen vaikuttavat monet seikat.

Ilmapiiri ei ole joku yksittäinen juttu, jota voidaan erillisenä tehdä tai hankkia. Ilmapiiriin vaikuttaa esimerkiksi tunne omista vaikutusmahdollisuuksista.

8.6 Henkilökohtainen tuki

Yksi kuntouttavan työtoiminnan tärkeimmistä elementeistä on tuen antaminen ja saaminen. Tutkimus tuo selvästi esiin tuen tarpeen. Henkilökohtaiset keskustelut ja ryhmissä tapahtuva kokemusten vaihto ovat tulevaisuudessa tärkeitä elementtejä koottaessa kuntouttavan työtoiminnan päivää. Tärkeää on myös se, että kuntoutujat voivat tarjota toisilleen tukea ja apua arjen keskellä. On hyvä, jos ihminen on jollain lailla tärkeä.

Parissa vastauksessa nousi esiin myös järjestettävät aamunavaukset, joita myös hartauksiksi kutsutaan. Näiden osalta painotettiin matalan kynnyksen toimintaa, että paikalle olisi helppo tulla. Ne ihmiset, jotka kokevat tällaisen toiminnan omakseen varmasti haluavat madalta osaltaan kynnystä osallistua toimintaan.

8.7 Mitä voisi tehdä paremmin

Parissa vastauksessa tuli huoli toiminnan laadukkuudesta ja mielekkyydestä. Tutkimusaineisto ei paljasta, onko toiminta epäasiallista vai onko pelko vain yleensä mahdollisuudesta.

On hyvä, että ollaan hereillä ja tiedostetaan mahdolliset uhkatekijät. Siten niitä voidaan parhaiten välttää.

8.8 Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan tutkimusaineisto tuo esiin monia asioita, joita on vaikea erottaa toisistaan. Kuntouttava työtoiminta on monien palasten summa. Monet asiat ovat päällekkäisiä kuten ryhmätoiminnot ja päivien sisältö. Niissä on paljon yhteisiä tekijöitä, mutta tarkastelukulma on erilainen.

Ohjaajien vastuu näyttäytyy myös suurena, töiden järjestely ja mielekkään ja sopivan vaativan tekemisen järjestäminen kaikille ei ole helppo tehtävä.

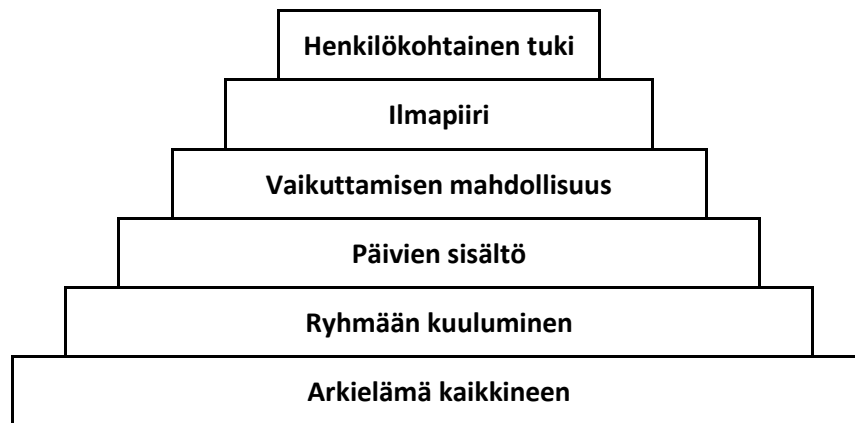
9 POHDINTA

Kuntouttavaa työtoimintaa on tutkittu paljon ja siitä ja sen vaikutuksista tiedetään kovasti. Tämä tutkimus on vaatimaton raapaisu tässä suuressa tutkimuksien meressä.

Janssonin pro gradu tutkielman tuottama keskeisin kehittämissuositus sisältää asiakkaan kokonaisvaltaisen tuen siirtymävaiheessa. (Jansson, A. 2014.) Voidaan todeta, että niin kauan kuin ihminen on kuntouttavassa työtoiminnassa, hän on hyvässä hoidossa. Mutta kun kuntouttavan tavoite on, ettei ihminen tarvitsisi kuntouttavaa työtoimintaa. Näin ollen suurin riski on siinä, kun kuntouttava päättyy.

Alla olevaan kaavioon on koottu tutkimusaineistosta nousseet kategoriaryhmät eräänlaiseksi pyramidiksi, niin että eniten painoarvoa saanut kategoriaryhmä on alimmaisena ja sen päälle rakentuu muu kuntouttava työtoiminta.

Taulukko 2: Kuntouttavan työtoiminnan osien hierarkia

Ylläolevassa kuvassa käy selville, ettei muut asiat niin suuresti kiinnosta, jos arki ei suju.

Suurin huoli haastatelluilla tuntuu olevan kuntouttavan työtoiminnan laadun suhteen. Tehdäänkö oikeita asioita ja tehdäänkö niitä oikein. Näyttää siltä, että tällä hetkellä tehdään, ei kuitenkaan pidä tuudittautua tähän hetkeen.

*työllä on joku merkitys, ettei vaan oo jotain kansantansseja,
vaan on joku oikea merkitys*

On helppo jakaa tuo huoli, kun seuraa kirjoittelua kuntouttavasta työtoiminnasta. Esiintyy sanoja riisto, pakko ja ilmaistyövoima vain joitain esi-merkkejä mainitakseni. On ymmärrettävää, että tällainen puhe tai kirjoittelu saattaa kuntouttavaa työtoimintaa huonoon valoon. Tällöin ihmisellä on suurempi kynnys hakeutua toimintaa, vaikka kokisikin, että siitä olisi hyötyä hänen tilanteessaan.

Tutkimuksen valossa näyttää siltä, että omaksuttu linja on hyvä ja sitä tulee vain vähäisessä määrin muuttaa. Tulevaisuutta on kuitenkin aina vaikea ennustaa, ja ihminenkin muuttuu ajan saatossa ja ihmisen tarpeet. Tarpeita kuitenkin on ja niihin on vastattava. Tutkimus osoittaa, että kuntouttava työtoiminta on tulevaisuudessakin hyvä väline syrjäytymisen estämiseen ja oman elämän hallintaan.

Hyvinvointiin liitetään Johanna Hakkaraisen mukaan sosiaalinen kanssakäyminen ja toimintakyky, mutta myös mahdollisuus tehdä erilaisia asioita. (Hakkarainen 2017, 60). Voidaan siis todeta, että Kuntouttava työtoiminta onnistuessaan tukee asiakkaan pyrkimystä parempaan hyvinvoinnin tilaan.

Ihmisen toivo paremmasta elämästä on monesti kantava voima, voima, joka auttaa jaksamaan, auttaa yli pahojen hetkien. Kuntouttavan työtoiminnan kokonaisvaltainen tavoite voisi olla toivon antaminen tulevaisuuteen. Eeva Ekqvist toteaa pro gradu tutkimuksessaan, että ihmisen päätökset ja toiminta nykyhetkessä saavat vaikutteita siitä, millaisena hän näkee tulevaisuuden. Mikäli ihminen ei kykene katsomaan tulevaisuuteen, eikä hänellä ole lainkaan tulevaisuudenkuvia, on tilanne varsin toivoton. (Ekqvist, E. 2015, 6.)

9.1 Yhteenveto

Kuntouttava työtoiminta on vastuussa paljosta. Parhaimmillaan koko ihmisen elämä ja tulevaisuus on osaltaan sen varassa. On hyvin haasteellista, kun ohjaajalla on monia asiakkaita ja kaikki ovat erittäin vaativia. Jokainen ihminen ansaitsee olla se kaikkein tärkein, se johon panostetaan eniten.

Näihin kahteen lauseeseen haluan kiteyttää tämän tutkimuksen tuloksen. Asiakkaiden tarpeena on tehdä työtä ja kuulua ryhmään omaehtoisesti. Ohjaajien ja koko työyhteisön tehtävä on järjestää puitteet tuolle tekemiselle.

Uskon, että Samaria Hämeenlinna pystyy tulevaisuudessakin tarjoamaan turvallisen paikan koota itseään ja ottaa suuntaa tulevaisuuteen. Toivonkin että kaikkia kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita voidaan tukea ja auttaa niin, että he näkevät tulevaisuudessaan jotain valoisaa.

On hyvä huomata, että tarpeet ja tutkimuksessa hahmoteltu kuntouttavan työtoiminnan tulevaisuus ovat hyvin linjassa keskenään. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että tulevaisuuden kuntouttava työtoiminta vastaa hyvin asiakkaiden tarpeisiin.

Tehdään yhdessä mielekästä työtä, johon voidaan itse vaikuttaa.

Luodaan puitteet, joissa on läsnä tuki ja joissa tarjotaan mahdollisuus järkevään ja turvalliseen työhön ja toisten kohtaamiseen.

9.2 Kehitys- ja jatkotutkimus ajatuksia

Toimintaa tulee kehittää, täytyy olla valmius toimia nopeasti, jos tilanne sitä vaatii. Tutkimustulosten perusteella voisi ajatella tehtävän seuraavanslaisia muutoksia toimintaan.

- Ensinnäkin ryhmätoimintaa on lisättävä, on saatava erilaisia ryhmiä erilaisille tarpeille.
- Asiakkaan äänelle pitää antaa entistä enemmän painoarvoa.
- Ruokailua tulee kehittää osana työtoimintaa.

Tällainen tutkimus antaa hyvin viittoja kuntouttavan työtoiminnan tulevaisuuden rakentamiseen ja kehittämiseen. Kuntouttava työtoiminta on monenlaisten haasteiden edessä, eikä niistä pienin ole Sote-uudistus, joka tuntuu muuttavan koko toiminta kenttää.

Jatkotutkimusta voisi tehdä haastatteleamalla asiakkaita tai muita sidosryhmiä. Olisi mielenkiintoista nähdä, kuinka asiakkaat kokevat kuntouttavan työtoiminnan ja erityisesti ne osat ja palaset, mitkä tässä tutkimuksessa nousi selvemmin esille. Näitä olivat arkielämä ja sen tukeminen, ryhmätoiminnot ja mielekäs tekeminen.

Olisi myös mielenkiintoista lukea ilmapiiristä, sen luomisesta ja synnystä. Kaiken kaikkiaan kuntouttava työtoiminta tarjoaa vieläkin paljon mielenkiinnon kohteita.

LÄHTEET

Ala-Kauhaluoma M., Keskitalo E., Lindqvist T. & Parpo A. (2004). *Työttömien aktivointi*, Helsinki: Stakes

Ekqvist, E. (2015). *Tulevaisuus ja toivo, Monimenetelmällinen tutkimus aikuissosiaalityön asiakkaiden elämäntilanteiden muutoksista ja tulevaisuudenkuvista*. Pro Gradu -tutkielma. Haettu 8.1.2017 osoitteesta <http://tam-pub.uta.fi/handle/10024/97231>

Hakkarainen, J. (2017). *Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnista*. Opinnäytetyö YAMK. Haettu 11.1.2018 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/125723>

Hämeenlinna (2016). Kuntouttavan työtoiminnan ostopalvelusopimus.

Jansson, A. (2014). *Asiakkaalla langat omissa käsissään läpi kuntouttavan työtoiminnan*. Pro gradu -tutkielma. Haettu 10.1.2018 osoitteesta <http://tampub.uta.fi/handle/10024/96435>

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (2011). *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma Oy

Karjalainen J. & Karjalainen V. (2010). *Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa?* haettu 20.01.2017 osoitteesta <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80039/4aa5eb26-0e0e-4dac-928e-4597d8c7a8d9.pdf?sequence=1>

Kuntoutussäätiö (2016) *Kuntouttava työtoiminta*. Haettu 09.2016 osoitteesta <https://kuntoutussaatio.fi/palvelumme/palvelumme-kuntoutuja-asiakkaille/kuntouttava-tyotoiminta/>

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189. Haettu 08.11.2016. osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>

Laki toimeentulotuesta (30.12.2002/1294) Haettu 08.11.2016 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>

Metsämuuronen, J. (2009). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Jyväskylä: Gummerus Oy

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Raivio, H. (2018). *Enemmän sosiaalista toimintakykyä, lisää osallisuutta!* Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishankkeen (SOSKU) 2015-2018 loppuraportti. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.

Rantanen T, (2016). esitelmä, Kuntouttavan työtoiminnan yhteistyötapaaminen. 10.11.2016, Hämeenlinnan raatihuone.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M.(toim.) (2010). *Haastattelun analyysi*, Vastapaino: Tampere

Samaria rf (2016). Samaria/Samaria rf. Haettu 08.11.2016 osoitteesta <http://www.samaria.fi/>

Samaria rf. 2015, toimintakertomus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2016). *Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja*. Haettu 08.11.2016. osoitteesta <https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja>

Tervo, S. (2012). *Tutkimus kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksista 17-29 -vuotiaan kainuulaisen nuoren elämässä*. Pro gradu –tutkielma haettu 15.01.2017 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37666/URN:NBN:fi:jyu-201204031507.pdf?sequence=1>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Välimaa, O. (2011). *Kategoriat ongelman selontekoina*. Väitöskirja. Haettu 14.01.2017. osoitteesta <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66710/978-951-44-8351-6.pdf?sequence=1>